

TÜRKİYE’DE ÖZEL ORMANLAR (Karadere-Kışlak Özel Ormanı Örneği)

Hüseyin AYAZ¹

Sevim İNANÇ²

¹ Yrd. Doç. Dr. KTÜ Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü – TRABZON

² Arş. Gör., KTÜ Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü – TRABZON

Özet

Türkiye’de orman varlığının korunmasının yanı sıra, ormanların sahibi ve sınırlarının belirlenmesinde de sürekli sorun yaşanmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemine kadar, halkın kullanımında olan arazinin tamamına yakınının çıplak mülkiyetinin devlet elinde toplanmıştır. 1858 Tarihli Arazi Kanunu ile özel mülkiyete olanak tanınmış olmakla birlikte, bu dönemde de sağlıklı bir tespit ve tescil sistemi oluşturulamamıştır. Ayrıca, gerek 1870 tarihli Orman Nizamnamesi ve gerekse de Osmanlı Medeni Kanunu hükümlerine göre alelumum ormanların özel mülkiyete geçişi ve ormancılık dışı amaçlarla kullanımı da yasaklanmıştır. Bununla birlikte, Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde ve Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunu takip eden yıllarda, diğer arazilerle birlikte, bir kısım ormanların da özel mülk olarak sahiplenildiği, bu yerler için tapu kayıtları oluşturulduğu görülmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan yaklaşık 15 yıl sonrasında, özel ormanların devletleştirilmesi süreci başlatılmış ve 500 000 hektar kadar olduğu tahmin edilen ormanların tamamına yakını devletleştirilmiştir. Günümüzde, ülkedeki özel orman alanının yaklaşık 11 544 hektar olduğu tahmin edilmektedir (Ekizoğlu ve Ark., 2007). Devletten başkasına ait olan ve orman idaresi tarafından verilmiş özel orman oluru ile sahiplenilmiş ormanların bir kısmı da yine mülkiyet çekişmesine konu olmaktadır.

Türkiye’de özel orman, hak edilişi sürekli sorgulanan, yasal temelleri ve belki de yasal dayanaksızlığı tartışma konusu olan bir doğal varlıktır. Tartışılan özel ormanlardan birisi de Doğu Karadeniz Bölgesi’nin en büyük (804,40 hektar) özel ormanı olan, Ordu İli Ulubey İlçesi sınırları içindeki Karadere-Kışlak ormanıdır. Araştırma konusu olarak seçilmiş bu özel ormana ait tüm bilgi ve belgeler derlenmiş, özel ormana gidilerek gözlemler yapılmış, köy halkı ile de yüz yüze görüşmeler yapılarak bilgiler toplanmıştır.

1950 tarihinde, şahıslar adına tapulu Karadere-Kışlak Ormanı’nın devleştirme dışı kaldığı tespit edilmiş ve Tarım Bakanlığı tarafından “özel orman” oluru verilmiştir. Yaklaşık 10 yıl süre ile ihtilafsız, 50 yıla yakın süre ile de çeşitli davalar konu olmakla birlikte sahipleri tarafından işletilmiş olan özel orman 1997 tarihinde orman kadastro komisyonu tarafından devlet ormanı olarak sınırlandırılmıştır. Orman sahipleri adli yargıya müracaat etmiş olmakla birlikte özel mülkiyet iddiaları haksız bulunmuş ve dava reddedilmiş, alan devlet ormanı olarak Maliye Hazinesi adına tescil edilmiştir. Davacılar konuyu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine taşımış olup buradaki süreç devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel orman, devletleştirme, orman mülkiyeti, orman kadastrosu

Private Forests in Turkey (Case study of Karadere-Kışlak Private Forest)

Abstract

There has been a continuous problem and conflict of interest not only in the protection of forest resources but also in the ownership and boundaries of forest areas in Turkey. Until the Ottoman Empire came to an end, the ownership of nearly all the lands used by the public was with the state. While a provision was made possible with the Act 1858 to have private lands, no sound system of establishing and registration could be established, either. Moreover, privatization of forest lands and forest land appropriation for other uses were strictly banned with Forest Law dated 1870 and Civil Law. However, after the 1860s and following the establishment of new Turkish Republic, together with other land types, forests were also partially subjected to private ownership for which “land deed were issued.

Immediately after the establishment of Turkish Republic, a new period in which the process of the nationalization of forest resources was initiated. In the 1930s, a total of almost 500 000 ha of forest land

was nationalized. Today, the private forests in the country are approximately 10 000 ha. Some of the areas with ownerships other than the state and areas privately owned by the consent of the state through regional directorates are also a subject matter under discussion concerning ownership.

Private forests in Turkey are one of the areas of natural resources whose legal foundations (or perhaps legal lack of foundation) have been heavily discussed and deserve continuously argued. One of the most argued private forest is Karadere-Kışlak private forest in Ulubey Township, Ordu. The forest covers an area of 804,40 ha and is the largest in Eastern Karadeniz Region. This area was selected for the study and all available legal documents were obtained and collated, the area visited and a face to face survey conducted in the area.

In 1950, the area having an ownership certificate was determined to be not subjected to the nationalization and was issued a "private forest" certificate by the Ministry of Agriculture. The area was utilized by its owners for ten years with no legal problems, and for 50 years with some problems. In 1997, however, the area was reassessed and delineated as state forest by the forest cadastre commission. Following this reallocation, the owners of the area took the matter to the court, but the courts decision was in the favor of the state, and the area was registered as the property of the (state). Claimants have taken the decision of the court to the EIHM.

Keywords: Private forest, nationalization, forest ownership, forest cadastre

1. Giriş

Yenilenebilen ve her hangi bir teknoloji gerekmeden olayca yararlanılabilen ormanlar, ilk çağlardan beri insanların, besin, barınak vb. birçok ihtiyacını karşıladıkları başlıca doğal kaynaktır. Ormanların hava ve su gibi ihtiyaç miktarından çok fazla olduğu dönemlerde gelişmiş güzel yararlanma sürmüştür. Nüfus artışı ve farklı amaçlarla tahrip olunan, azalan ormanlar ve orman ürünlerinin kıt kaynak haline gelmesi ile birlikte tarih, bu zenginliği elinde tutmak isteyenlerin mücadelesine tanık olmuştur. Hanlar, derebeyleri, din adamları ve nihayet modern anlamdaki devletler, ormanlara el atmış, sahiplenmiş, ormanların korunması, işletilmesi ve yararlanma haklarını düzenlemiştir.

Osmanlı İmparatorluğu döneminin son 50-60 yılı bir tarafa bırakılacak olursa, devletin ihtiyaç duyduğu alanlar dışındaki tüm ormanlar halkın serbestçe yararlanmasına açık tutulmuştur. 1858 tarihli Arazi Kanunnamesi ve 1870 tarihli Orman Nizamnamesi sonrasında, ormanların devlet tarafından sahiplenilmesi ve korunmasına başlanmıştır. Aynı yıllarda, halkın kullanımındaki arazilerin özel mülk olarak tespit ve tesciline de başlanmıştır. Sağlıklı bir kayıt ve takibatın olmadığı bu süreçte, bir kısım ormanlarda diğer arazilerle birlikte özel mülkiyete geçmiştir (Bıyık, 2000).

Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunu takiben orman meselesi en önemli konular arasında görülmüş, öncelikle kurtuluş savaşının yaralarını sarmak, halkın milli devletin yanında yer almasını temin için, ormanı istismar eden 39 Sayılı Baltalık Kanunu kabul edilmiştir (Diker, 1947). Kapitalizm krizinin yaşandığı 1920'li yılların sonu ve 1930'lu yıllarda, orman kaynağı ülkenin ihtiyacını karşılamada ve odun ihracatı yapılarak gelir sağlamada bir araç olarak düşünülmüştür. Aynı dönemde, ülkenin yaşanabilirliğinin teminatı olarak görülen ormanların korunması için derli toplu bir yasa ihtiyacı sıkça dile getirilmiş ve 1937 tarih ve 3116 Sayılı Yasa kabul edilerek yürürlüğe konulmuştur.

Uygulamaya konulan Yasa'nın en önemli önceliklerinden birisi ormanların sahip ve sınırlarının tespit edilerek güvenceye kavuşturulmasıdır. Bu amaçla, Yasa'ya orman tahdidinin beş yıl, haritalama işlerinin de en çok on yıl içinde tamamlanmasını ön gören madde konulmuştur. Yürürlüğe giren 3116 Sayılı Yasa ile birlikte, ormancılıkta devletleştirme süreci de başlamıştır. Kanunun geçici I. Maddesi ile belli büyüklükteki ormanların istimlakı ön görülmüş, bu konuda istenilen sonuca ulaşamayınca 1945 tarih ve 4785 Sayılı Yasa ile de, az miktarda istisna

birakılarak, ülke sathındaki tüm ormanlar devletleştirilmiştir. Devletleştirmenin toplum tarafından yoğun tepki ile karşılanması ve orman tahriplerinin artması sonrasında, 1950 tarih ve 5658 Sayılı Yasa ile devletleştirmeye konu ormanların bir kısmının sahiplerine iadesi kabul edilmiştir.

1937 tarihli Orman Kanunu öncesinde ülkedeki devletten başkasına ait ormanların 279 000 ile 593 000 hektar arasında olduğu tahmin edilmekteydi (İstanbulu, 1978, Bingöl, 1990). 3116 Sayılı Yasa ile istimlak edilmiş az miktardaki (28 839 hektar) orman alanı (Çağlar, 1979) bir tarafa bırakılırsa, 4785 sayılı Yasa kapsamında bedeli ödenerek devletleştirilmiş orman miktarının 204 764 hektar olduğu tespit edilmiştir (İstanbulu, 1978). Ancak, 4785 Sayılı Yasa kapsamında devletleştirilmiş ormanların miktarı belli iken, devletleştirmeye konu orman miktarı bilinmemektedir. Devletleştirmeye konu olmakla birlikte, halen özel kişiler adına tapu kaydı bulunan ormanların olduğu ve orman kadastro yapıldıkça tapularının geçersiz sayılması sonucu bu ormanların Maliye Hazinesi adına tescil edildiği dikkate alındığında, 4785 Sayılı Yasa ile devletleştirilmiş orman miktarının kayıtlara geçen rakamların çok üzerinde olduğu bir gerçektir (Ayaz, 2002). Devletleştirme sonrasında, özel orman miktarı konusunda çelişkili rakamlar bulunmakta olup, bazı kaynaklar özel orman miktarının tahminen 18 380 hektar (OGM, 1985), bazıları ise 20 680 hektar (Bekiroğlu ve Ok, 1997), olduğunu belirtmektedir. Geline nokta, OGM kayıtlarına göre, Türkiye orman varlığının yaklaşık %05'inin (tahminen 11 544 hektar) özel mülkiyette olduğu kabul edilmektedir (OGM, 2006).

Özel orman varlığında kararlı bir süreç yoktur. Özel veya tüzel orman oluru verilmiş, uzun yıllar planlı olarak işletilmiş ormanların bir kısmı, sahiplenmenin yasal dayanaktan yoksun olduğu gerekçesi ile davaya konu edilerek özel orman oluru iptal edilmiş veya orman kadastro sırasında devlet ormanı olarak ölçülmüştür. Bu araştırmaya konu olarak seçilmiş Karadere-Kışlak Özel Ormanı'da yukarıdaki yasal sürecin yaşandığı yerlerden biridir.

2. Materyal ve Yöntem

Araştırma konusu orman Ordu İli Ulubey İlçesi Uzunmahmut Köyü mülki sınırları içinde (Sonrasında bu köyden ayrılan Hocaoğlu Köyün sınırları içinde) kalmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde verilmiş "kışlak" belgesine dayanılarak özel mülk olarak tescil edilmiştir. Bu yerin, 1945 tarih ve 4785 Sayılı Yasa ile devletleştirildiği kabul edilmiş olmakla birlikte, taşınmaz 5658 Sayılı Yasa ile iade edilmiş yerlerdendir. Doğu Karadeniz Bölgesindeki en büyük özel orman olma niteliği taşıyan Karadere-Kışlak Ormanı, ülkemizdeki orman mülkiyetinde yaşanan süreç için önemli bir örnek niteliğindedir. Çalışmada, ormanla ilgili ilk tesis kaydından özel orman oluruna kadar yaşanan süreç, tüm belgeler temin edilerek incelenmiştir. Sonraki yıllarda, özel orman olurunun iptaline yönelik girişimler, idari ve adli yargı birimlerinde verilmiş kararlar da ele alınarak incelenmiştir.

Araştırmada, Yargıtay onayı ile Türkiye'de hukuk yolu tükenen ve devlet ormanı olarak tescil edilmiş olan orman alanına gidilmiş ve ormanda, çevre arazilerle birlikte gerekli görülen incelemeler yapılmıştır. Çalışma konusu ormanın içinde bulunduğu Hocaoğlu Köyü ihtiyar heyeti ve bu orman alanında hissesi olduğunu iddia edenlerin de bulunduğu köy halkı ile de yüz yüze görüşülmüştür. Görüşmeler kuralsız, olabildiğince rahat ve samimi bir ortamda yapılmaya çalışılmış, halkın konuya bakışı tam olarak tespit edilmeye çalışılmıştır.

3. Bulgular ve Tartışma

3.1. Özel Orman Oluru Süreci

Özel ormanın başlangıcı, ilk tesis kaydı Hicri, Zilkade 1278 (Miladi 1862) tarihli cilt 3, sayfa 5'te kayıtlı, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Tapu Arşiv Dairesi Başkanlığı'nda bulunduğu belirtilen "kışlak" vafında sahiplik belgesine dayanmaktadır. Bu belgede, taşınmazın büyüklüğü 30 dönüm (1 Atik dönüm = 919 m² olduğundan taşınmazın alanı 27570 m²) olarak

gösterilmiştir. Arazinin hudutları üç yönden şahıslara, bir yönden de “Akinek yalağı” isimli araziye komşudur. Tapu kaydında mülkiyetin 18 hissede 6’sının Boğuk zadelere ait olduğu yazılıdır. Diğer hissedarlara ait her hangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Bahse konu tapu kaydı sahibinin mirasçıları, ellerinde bulunan arazinin alanının kayıta yazılı miktardan fazla olduğunu bilmektedirler. Bu kişiler, vekilleri aracılığı ile Ordu Asliye Mahkemesi Hukuk Dairesi’ne (Güncel adı ile Asliye Hukuk Mahkemesi) başvuruda bulunarak dönüm artırımı talebinde bulunmuşlardır. Avukat başvurusunda, arazinin sabit sınırlara dayandığını, aralıksız ve çekişmesiz olarak müvekkilleri tarafından kullanılmakta olduğunu bildirmiştir. Açılan dava, yargılama süreci sonrasında, 04.10.1950 tarihinde karara bağlanmıştır. Kararda özetle; müvekkillerin kayden malik olduğunun anlaşıldığı, taşınmazın sınırlarının sabit ve belirgin olduğu, bitişik taşınmazlara her hangi bir tecavüzün, bu konuda her hangi bir itirazın olmadığı tespit edilerek arazi miktarının 709,25 hektar (7092500 m²) olarak tespit edildiği, belirtilmiştir. Mahkeme kararı bu şekilde kesinleşmiştir.

Mahkeme kararının kesinleşmesi sonrasında, malikler “özel orman oluru” için orman idaresine başvuruda bulunmuşlardır. Hukuk mahkemesinde görülen davada, günümüzde yaygın bir şekilde uygulanan, ilgili kamu kurumlarına ihbarda bulunma uygulaması yapılmadığından, Orman Genel Müdürlüğü, Ordu Orman İşletme Müdürlüğüne emir göndererek, özel orman oluru istenilen arazinin incelenmesini istemiştir. Mahalli orman idaresi tarafından kurulmuş komisyon, özellik oluru istenen ormanda incelemelerde bulunmuştur.

Sonuçta, özellik oluru istenen ormanın yakın çevresinde devlet ormanı ve 4785 Sayılı Yasa ile devletleştirilmiş orman bulunmadığını, ormanın emekle yetiştirilmiş saf kızılbaş ormanı olduğunu ve 4785 Sayılı Kanunun 2/c Maddesi kapsamında devletleştirme dışında bırakılmış yerlerden olduğunu belirtir rapor düzenlenmiştir. Bu raporun Ordu Orman İşletme Müdürlüğü tarafından Orman Genel Müdürlüğü’ne gönderilmesini takiben 4 Ekim 1950 tarihinde 709,25 hektar büyüklüğünde alan için, Bakanlık tarafından, Karadere kışlağı adlı özel orman oluru kararı verilmiştir. Karar Ordu Orman İşletme Müdürlüğüne gönderilerek, bölgede bulunan orman amenajman heyeti tarafından planının yapılması istenmiştir. Sonrasında, özel orman için amenajman planı yapılmış ve uygulamaya konulmuştur.

3.2. Özel Orman Olurunun İptali Girişimleri

Karadere-Kışlak özel ormanı, plana yapılıp, sorumlu müdür atanarak 10 yıl süre ile işletilirken, bu ormanın özellik olurunun iptaline yönelik şikayetlerin de olduğu görülmektedir. Müracaatlar üzerine, 1961 yılı içinde, orman idaresi özellik oluru 4785 Sayılı Yasa kapsamında yeniden incelemeye almıştır. Bu kapsamda, gerek mahalli orman idaresi yetkilileri ve gerekse de görevlendirilmiş müfettişler orman hakkında raporlar düzenlemişlerdir.

Hazırlanmış müfettiş raporunda, dayanak ilk tesis tapu kaydı ve tedavüllerine ulaşılamadığı belirtilmektedir. Bu konuda Ulubey ile Ordu tapu sicil müdürlükleri ve Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü arşivinde bir kaydın bulunmadığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte, sunulan eski tapunun araziye uygun olduğu, sınırlarının sabit ve belirgin olduğu tespit edilmiştir.

Tapu kaydı araziye uyan ormanın 4785 sayılı Yasa’nın 2/c maddesi kapsamında kalıp kalmadığı konusu etraflı bir şekilde tartışılmıştır. Özellik oluru dayanağı tutanaklarda ormanın saf kızılbaş ağaçlarından oluştuğu yazılıdır. Buna karşılık, düzenlenmiş amenajman planlarında ormanın, kızılbaş, kayın, gürgen, kestane ve az sayıda diğer yapraklı ağaçlar karışımından oluştuğu, karışım içinde kızılbaşların oranının % 40’ın altında olduğu belirlenmiştir.

Özellik oluru dayanağı raporda, ormanın ekim veya dikim yoluyla, özel emekle yetiştirilmiş olduğu tespiti yapılmıştır. Bunun aksine, yaklaşık 10 yıl sonra yapılan müfettiş incelemesinde, ormanın doğal yolla yetişmiş çevre ormanlar ile aynı karakterde bir yer olduğu belirtilmektedir. Bölgede emekle yetiştirilmiş orman bulunmadığı, ormanın genel görünüm ve ağaç durumu

itibari ile doğal yapıda olduğu, ifadesine başvuru alan kişilerin de ormanın yapay yolla yetiştirilmediğini belirttiği, dayanak tapu kaydının vasfının tarım alanı olmadığı, bunun da ormanın sonradan ağaçlandırılarak oluşturulmadığını gösterdiği vb. açıklamalar yapılmıştır.

Karadere-Kışlak özel ormanının özellik olmasına altlık teşkil eden tutanakta, ormanın devlet ormanına yaklaşık bir saat mesafede (yürüyerek) olduğu, orman alanının birbirine bitişerek devlet ormanına ulaşmadığı tespiti yapılmıştır. Müfettiş incelemesinde ise incelemeye konu ormanın bitişiğindeki ormanların devletleştirilmiş olduğu ve devamında devlet ormanına bitişik oldukları belirlenmiştir. Çevre ormanların devletleştirme tarihi olarak 1949 yılı gösterilmiş ve Ulubey Tapu Sicil Müdürlüğü kayıtlarına atıf yapılmış, rapor ekinde bu kayıtlar da verilmiştir.

Sonuçta, farklı zamanlardaki müfettiş veya mahalli orman idarecileri incelemeleri sonucu düzenlenmiş raporlara dayanılarak Karadere-Kışlak özel orman oluru 03.02.1962 tarihinde Bakanlık tarafından iptal edilmiş ve ormana el konulmuştur. Bu tarihten sonra, özel orman sahiplerinin idari yargıdaki hukuk mücadelesi başlamıştır.

Danıştay 8. Daire tarafından verilen 3.12.1962 tarihli kararda, Tarım Bakanlığının özel orman olurunu iptal ederek ormana el koyması kararı haksız bulunmuş ve iptal edilmiştir. İptal kararında, özel orman olurunun idarenin görevli memurları tarafından fenni ve teknik incelemeler yapması sonrasında verildiği, kişilerin bu ormanı, orman idaresi tarafından yapılmış ve onaylanmış plana göre idare denetimi altında işlettikleri, plan yenilemesi de yapılarak uygulamanın yürütüldüğü belirtilmiştir. İdarenin özel orman kararı uzun yıllar yürürlükte kalmış, idare denetiminde üretim yapılmış, yol, depo vb. yatırımlar da yapılarak arazi özel kişiler tarafından kullanılmış, bu süre içinde ormanın devletleştirilen yerlerden olduğu asla iddia edilmemiştir.

İdarelerin, kanunlara ve hukuka açıkça aykırı olan tasarruf ve kararlarını ancak şahısların haklarına zarar vermediği hallerde ve kısa bir süre içinde değiştirebileceği yorumu yapılarak, olayda idarenin kararından dönemeyeceği belirtilmiştir. İdarenin özel orman oluru öncesinde gerekli inceleme ve araştırmayı yaptığı, olur sonrasında uzun yıllar orman idaresi denetiminde ormanın işletildiği tespiti yapılarak, olur iptalinin idari istikrarı bozacağı vurgulanmıştır. Danıştay kararına karşı orman idaresi tashihi karar yoluna gitmiş ve bu talep de reddedilmiştir.

Danıştay kararı sonrasında orman idaresi, ormanın özellik olurunun iptali yollarını aramaya devam etmiştir. Kurum, özel ormanın 30 atık dönümlük bir belgeye dayandığını, bu belge kapsamındaki yerin de 4785 sayılı Yasa ile devletleştirmeye konu olduğunu ve ormanın 5658 Sayılı Yasa ile iade edilmesi söz konusu olmadığını savunmaktadır. Şahısların 30 atık dönümlük bir belge ile 709,25 hektar orman alanını hakkaniyete aykırı olarak kazandığı ve sonrasında özel orman alanının her nasılsa miktarının arttığını ve 804,5 hektara çıktığını bildirilmektedir. Süreç içinde, hukuk müşavirliği ve mahalli orman teşkilatı ile yazışmalar yapılarak özel orman olurunu iptal ettirmeyi sağlayacak yol ve belge arayışını sürdürülmüştür.

3.3. Orman Kadastro Yapılışı ve Özel Orman Olurunun İptali

Orman idaresi, idari yargı yoluyla Karadere-Kışlak ormanının özellik olurunun iptalini sağlayamayınca bu kez farklı bir yola başvurmuştur. Bölgede bulunan orman kadastro komisyonunun 1996 yılı iş programına Uzunmahmut köyünün orman kadastro sununun da dahil edilmesi ve yıl içinde bu çalışmanın bitirilmesi istenmiştir. Bölgede çalışan orman kadastro komisyonu, Karadere-Kışlak özel ormanının Uzunmahmut köyünden ayrılmış Hocaoğlu Köyü sınırları içinde kaldığını bildirerek, hangi köyün orman kadastro sununun yapılmasının istendiğini tekrar sormuştur. Orman idaresi bu kez Hocaoğlu Köyünün orman kadastro sununun yapılmasını programa almıştır.

Orman idaresi bir taraftan orman kadastro sunu yaparken diğer taraftan da özel ormanın işletilmesini durdurmuştur. Bu karar üzerine özel orman sahipleri idari yargıya başvurmuştur.

Trabzon İdare Mahkemesi 25.03.1997 tarihli kararı ile 1962 tarihli Danıştay 8. Daire kararındaki tespit ve yorumlara paralel değerlendirme yapılmış, özel ormanda hiçbir faaliyete izin verilmemesinin idari istikrar ve güven ilkesine aykırı olduğu belirtilmiş, kesinleşmiş yargı kararına aykırı hareket edilemeyeceği vurgulanarak idare kararı iptal edilmiştir. Bu karar orman idaresi tarafından temyiz edilmiştir.

Orman idaresi tarafından Hocaoğlu köyünde yapılan orman kadastro tamamlanmış ve bu çalışmada diğer orman alanları ile birlikte Karadere-Kışlak özel ormanı da Devlet ormanı olarak sınırlandırılmıştır. Özel ormanın devlet ormanı olarak tespiti, 1986 tarihli Orman Kadastro Yönetmeliğinin 25. maddesindeki “Vaktiyle yasalara aykırı olarak özel şahıslara intikal etmiş Devlet ormanları, tutanakta gerekçeleri gösterilmek sureti ile yeniden devlet ormanı olarak sınırlandırılır.” metnine dayandırılmıştır. Yapılan orman kadastro çalışması 14.10.1997 tarihinde ilan edilmiştir. Bu kez, özel orman sahipleri askı ilanı süresi içinde Ulubey Kadastro Mahkemesine başvurarak yapılan sınırlamanın iptali ile Karadere-Kışlak özel ormanının adlarına tespit ve tescilini istemişlerdir.

Adli yargılama 03.03.2000 tarihinde sonuçlanmış ve Ulubey Kadastro Mahkemesi orman kadastro çalışmasını onaylayarak itiraza konu ormanın Devlet ormanı olarak Maliye Hazinesi adına tesciline karar verilmiştir. Karar davacılar tarafından temyiz edilmiş, Yargıtay 20. Hukuk Dairesi tarafından onaylanmıştır. Davacıların tashihi karar talebi de 29.03.2001 tarihi itibari ile reddedilmiştir.

İdari yargılama da özel orman sahipleri aleyhine sonuçlanmıştır. Şöyle ki; orman idaresinin özel ormanda hiçbir faaliyete izin vermemesi kararının iptali için yapılan başvuru idare mahkemesi tarafından haklı bulunmakla birlikte, bu karar temyiz sonrası Danıştay Sekizinci Dairesi tarafından bozulmuştur. Ordu İdare Mahkemesi davayı yeniden görüşmüş ve davaya konu Karadere-Kışlak özel ormanının Adli yargı kararı ile devlet ormanı olarak tespit ve tescil edildiğini, bu kararın da kesinleşmiş olduğunu belirterek, artık devlet ormanı olan bu yerden şahısların tasarruf hakkının kısıtlanmasından söz edilemeyeceği sonucuna varmıştır. Bu bağlamda idare kararında hukuka aykırılık bulunmadığı, idare kararında hukuka aykırılık görülmediği sonucuna varılmıştır. Verilen bu karar da temyiz edilmiş ve onanarak kesinleşmiştir.

3.4. Köy Halkının Konuya Bakışı ve Ormanın Güncel Durumu

Özel orman konusunda Hocaoğlu köylülerinin söyleyecek çok sözü vardır. Özel ormanla ilgili rapor hazırlamakla görevlendirilmiş kişiler, uzun yıllar içinde köyü defalarca ziyaret etmiş, ihtiyar heyeti ile görüşmüş, tapu uygulaması için köylülerin bilirkişiliğine başvurmuş, onlarla birtakım bilgileri ve kendi görüşlerini de paylaşmıştır. Köylüler, yılların birikimi ile bu konuyu inceleyenlerin ormanın devletleştirilmesi taraftarı olduğunu varsaymaktadır. Heyecanla, ormanın kurtarılmasında (!) (Ormanda inceleme yapmaya gidilirken uğranılan orman teşkilatında çalışan bir mühendisin beyanıdır.) kendilerinin de payı olduğunu söylemektedirler.

Özel ormanın dayanağı olan 1kök tapu kaydında dedelerinin de hissedar olduğunu söyleyen bir kişiye göre, tapunun yarı hissesi ile ormanın tamamının sahiplenilmiştir. Bu duruma neden karşı çıkmadıklarının sorulması üzerine, özel orman sahipleri arasında milletvekili ve senatörlük yapmış varlıklı kişilerin bulunduğu, bunların adeta “Devlet” olduğu, devlete karşı çıkmaya güçlerinin yetmediği, yetemeyeceği söylenmiştir. Hatta, mahalli ormancılık örgütü dahi bu kişilerin karşısında duramamış, orman haksız yere sahiplenilmiş ve ormandaki ağaçlar gece gündüz kesilerek satılmıştır.

Yıllar sonra ormanın kurtarılmasında (!), bu ormanın ilk tapu kaydında (Zilkade 1278) hissesi olduğu öne sürülen bir orman mühendisinin şikayetinin tetikleyici olduğu ve bu sayede özel orman olurunun iptalinin sağlandığı söylenmektedir. Özel orman sahipleri dünya kadar para kazanırken diğer hissedarlara hiçbir hak tanımamış ve sonrasında ormanın mülkiyetini

kaybetmişlerdir. Ormanın devletleşmesi olması gereken, mahalli halk tarafından da istenen bir sonuçtur.

Köylülere, ormanın uzun yıllar özellik oluru ile işletildiği, bir kısmının alım-satımla el değiştirdiği ve tapuya güvenerek bu ormanı satın alanların, hayatını bu varlığa göre düzenlemiş olanların da hesaba katılması durumunda görüşleri sorulmuştur. Toplantıda kısa bir suskunluk yaşanmış, gelen kişinin ormanın kurtulması (!) taraftarı olup olmadığı konusunda şüpheye düşülmüştür. Özel orman olurunun iptalini adeta bir serüven gibi hararetle anlatanlar, etrafına bakınmaya başlamış, nasıl davranacakları konusunda ikileme düşmüşlerdir. Tam bu aşamada, köy ihtiyar heyeti üyesi araya girerek, devletin mahkemesinin karar verdiğini, bu karara köydeki herkesin saygı duyduğunu, aksine karar verilse de bunun saygıyla karşılanacağını, kimsenin malında gözleri olmadığını uzun uzun anlatmış, köylüler de bazen olumlu yönde başlarını sallayarak, bazen de sözlü olarak bu anlatımı onaylamışlardır.

Toplantına bulunanların tamamı aynı görüşte değildir. Az sayıda olsa da bazı kişiler, ormanın haksız yere sahiplenildiğini, çevrede benzer tapu kayıtları ile hiçbir hak elde edememiş kişiler olduğunu, esasında orman sahiplerinin Hocaoglu köyü halkından olmadığını, eski ağaların soyu olduğunu, özel orman olurunun hatır ve zenginlik sayesinde alındığını, sıradan insanların böyle bir sonuca ulaşamayacağını ifade etmişlerdir. Ormanın özel mülk olduğu zamanlarda “bir çalı” dahi alamadıklarını, devlet ormanından düşük, devrik, kuru ağaçlardan, dal ve yapraklardan faydalanabildiklerini, ormanın devlet malı olmasında herkesin yararı olduğunu beyan etmişlerdir.

Araştırma kapsamında, Karadere-Kışlak ormanı ziyaret edilmiştir. Çekişme konusu ormanın, kızılğaç, kayın, gürgen, kestane, meşe ve yukarı rakımlarda son yıllarda daha çok karışıma katıldığı anlaşılan ladin ağaçları ile kaplı bir orman olduğu görülmüştür. Ormanın etrafı da üç yönden yine benzer yapıda devlet ormanı ile çevrilidir. Yaklaşık 10 yıldır her hangi bir şekilde üretime konu olmayan ormanın, ağaç türü, kapalılık, yaş vb. yönlerden diğer orman alanı ile kayda değer bir farkı bulunmamaktadır.

İncelemeye konu orman, çoğunlukla normal kapalı olup, yer yer de seyrek halde orman ağaçları ve alt tabakada yoğun diri örtü bulunan bozuk yapıda yerleri de vardır. Bu durumda, özel işletme sonucu ormanın tahrip edildiği veya devlet ormanlarından daha iyi işletilip korunduğu yolunda bir sonuca varılamaz. Orman alanı içinde ağaçlandırma yapılmış veya doğal yolla gençleştirmeye konu edilmiş her hangi bir alana da rastlanmamıştır. Orman kendi dinamiği içinde büyümekte olup, boşluklara doğal yolla gençlikler gelmiş, yer yer diri örtü ile kaplı kesimler vardır. Orman alanı içinde her hangi bir yerin ormancılık dışı amaçlarla kullanılmak üzere tahrip edildiğine de rastlanmamıştır.

4. Sonuç ve Öneriler

Karadere-Kışlak ormanı Türkiye’de sınırlı sayıdaki özel ormanlardan bir tanesi idi. Bu ormanla ilgili yaşanan süreç, bir örnek niteliğinde olup, ülkedeki diğer özel ormanları temsil etmez. Bununla birlikte sunulan örnek, ülkedeki ormanların bir kısmının özel mülkiyete konu edilmesi süreci, yaşanan sorunlar ve özel ormanlara el konulması, özel orman mülkiyetine bakış hakkında önemli ipuçları taşımaktadır.

Türkiye’de 1930’lu yılların ortasından sonra benimsenmiş ormancılık politikası amaçlarına göre, özel mülkiyette bulunan ormanlar devletleştirilmiştir. Devletleştirme politik bir tercih olup, dönemin koşullarına göre gerekliliği, fayda ve sakıncaları tartışılabilir. Nitekim, devletleştirmenin gerekli olduğunu savunanlar; ormanlar üzerindeki özel mülkiyet iddialarının çoğunlukla haksız el atmalardan kaynaklandığı, ayrıca, doğal servet olan ormanların ülkenin yaşanabilirliği ve toplumun geleceği açısından hayati öneme sahip olduğu, toplumda ormanı koruma ve yetiştirme bilinci olmadığı, gerek toplumsal yarar gerekse de orman varlığının

sürekliliğinin sağlanabilmesi için mülkiyetinin devlet elinde toplanması zorunlu olduğu tespitlerini yapmışlardır (Diker, 1947; Aksoy, 1987; Ayanoğlu, 1985, 1987; Çağlar, 1979).

Tartışmaya açık esas konu devletleştirme biçimidir. Devletleştirme, dönemin koşullarına göre çok nitelikli ve ileri bir kanun olan (Özdönmez ve ark., 1989) 3116 Sayılı Yasa'nın geçici 1. maddesine göre yapılabilirdi. Nitekim, bu düzenlemeye dayanılarak 1937 yılından itibaren 28 839 hektar orman alanı kamulaştırılmıştır (Çağlar, 1979). Geçici maddede ön görülmüş süre 2 yıl olarak alınmış olmakla birlikte, uzatılabilirdi. 1945 yılına gelindiğinde, adeta "İhtilal Beyannamesi" gibi (Av. Kemal Aybek'in nitelendirmesidir.) bir kanun kabul edilerek, devletten başkasına ait ormanlar hiçbir işlem ve bildirim gereksiz olarak devletleştirilmiştir. Devletleştirilen ormanların sahipleri bir yıllık süre içinde başvurarak ormanın bedelini alabilecek (bu süre 1950 tarih ve 5658 sayılı Yasa ile bir yıl uzatılmıştır), aksi halde kendilerine her hangi bir ödeme yapılmayacaktır.

Dönemin koşulları dikkate alındığında, birçok kişinin bu devletleştirmeden haberi olmadığı (Gümüş ve Toksoy, 2001, Gümüş, 2000) söylenebilir. Devletleştirmeden haberi olanların ise her arazi için kendine ait yerin orman sayılıp sayılmadığını bilemediği ve daha da önemlisi, sahiplendiği araziye yaşantısını sürdürmede çok gerekli bir unsur olarak görmesi nedeni ile satmak istemediği (Ayaz, 2004) dikkate alınmalıdır. 4785 Sayılı kanunla, özel orman mülkiyeti oldubittiye getirilerek ortadan kaldırılmak istenmiştir. Devlet, vatandaşların haklarını da koruyan külfetli bir çalışma yapmak yerine, hakkaniyeti hiçe sayan bir uygulama ile ormanlara el koymuştur.

Devletleştirilen ormanlara ait özel mülkiyet veya tasarruf belgeleri vardır. Bu belgelerin bir kısmı sahte, bir kısmı sahiplenilen araziye tam olarak kapsamaz, bir kısmı ise devlet tarafından bedeli karşılığında satılmış araziye uygun kayıtlardır. Devlet, çalışanlarının vermiş olduğu belgeyi yok sayamaz. Özel mülkiyet belgeleri verilirken gerekli hassasiyetin gösterilmemiş olmasının bedeli, yıllar sonra üçüncü kişilerin sırtına yüklenmemelidir. İncelenen örnekte, devlet görevlilerinin vermiş olduğu raporlara dayanılarak bakanlık tarafından verilmiş "özel orman oluru" bulunmaktadır. Olurun verilmesi sürecinde gerçeğe aykırı rapor düzenlediği düşünülen kişiler devlet memurudur. Memurların cezai ve ekonomik sorumlulukları zamanaşımına uğramakta, ancak özel orman mülkiyeti yarım asır sonra bile yok sayılabilmektedir.

Geçen zaman içinde özel orman mülkiyeti alım satım yolu ile kısmen el değiştirmiştir. Devletin vermiş olduğu özel orman oluru ve mülkiyet belgesine güvenilerek bu ormanı satın alan kişilerin kusuru yoktur. Devletin denetiminde onlarca yıl işletilmiş özel ormana, elli yıl önceki nedenler öne sürülerek yeni sahiplerinin elinden alınmıştır. Gelinen nokta hukuk çerçevesinde izah ve kabul edilemez. Devlet, halkın temel hak ve özgürlüklerinin güvencesidir. Mülkiyet hakkı da temel haklardandır.

Özel mülkiyette bulunan ormanın, haklı sebeplerin varlığı halinde (doğa koruma, yaban hayatı, havza bazında planlama vb.) istimlak edilmesi mümkündür. Bu durumda, mülk sahiplerine gerekli bedel ödeneceğinden hakkaniyete aykırı bir durum ortaya çıkmayacaktır. İstimlakın gerekliliği ve takdir edilen bedelin uygunluğu yasal çerçevede tartışılacak ayrı bir konu olacaktır.

5. Kaynaklar

- Aksoy, M., 1987.** Anayasalarımız ve Ormanların Korunması, Cumhuriyet Dönemi Ormancılığımızda 3116 Sayılı Orman Yasası ve Sonrası Sempozyumu, Türkiye Ormancılar Derneği Yayınları No: 10, Ankara.
- Ayanoğlu, S., 1985.** Hukuksal Açıdan Orman Emlaki ve Orman Mülkiyetinin Temelleri, İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi, VI+173, İstanbul.
- Ayanoğlu, S., 1987.** 3116 Sayılı Orman Kanunu ve Sonrası, Cumhuriyet Dönemi Ormancılığımızda 3116 Sayılı Orman Yasası ve Sonrası Sempozyumu, Türkiye Ormancılar Derneği Yayınları No: 10, Ankara.
- Ayanoğlu, S., 1997.** Devlet Orman Mülkiyeti ve Devlet Orman İşletmeciliği Prensipleri, Doğal Kaynak Kullanımında Alternatif Yöntemler Yeni Yaklaşımlar, Moderatör: Vural Fuat Savaş, ISBN: 975- 7218-09-X, 69-79, Ankara.
- Ayaz, H., 2002.** Türkiye Ormancılığında Özel Orman Mülkiyeti, II. Ulusal Karadeniz Ormanlık Kongresi, Bildiriler Kitabı I. Cilt, 105-111, 15-18 Mayıs 2002, Artvin.
- Ayaz, 2004.** Türkiye Ormancılığında 4785 Sayılı Yasa'nın Uygulanması ve Sonuçları Üzerine Bir Araştırma (Doğu Karadeniz Bölgesi Örneği), Yöneten: Prof.Dr. Cantürk Gümüş.
- Çağlar, Y., 1997.** Toprak ve Orman Kaynaklarının Yönetiminde Kamusal Etkinlik, Doğal Kaynak Kullanımında Alternatif Yöntemler Yeni Yaklaşımlar, Moderatör: Vural Fuat Savaş, ISBN: 975- 7218-09-X, 69-79, Ankara.
- Bekiroğlu, S., Ok, K., 1997.** Türkiye'deki Özel Ormanlar ve Özelleştirme, Doğal Kaynak Kullanımında Alternatif Yöntemler Yeni Yaklaşımlar, Moderatör: Vural Fuat Savaş, ISBN: 975- 7218-09-X, 69-79, Ankara.
- Bingöl, İ., 1990.** Geçmişten – Günümüze Ormanlarımız ve Ormancılığımız, Ormanlık Eğitim ve Kültür Vakfı Yayın NO : 3, Cilt I ve II, Matbaa Teknisyenleri Basımevi, İstanbul.
- Bıyık, C., 2000.** Ordu İlinde Kadastro Çalışmaları ve Problemleri, 2000 Yılında Ordu, Editör, Ordu Tic. Ve Sanayi Odası Yayını, Ordu.
- Çağlar, Y., 1979.** Türkiye'de Ormanlık Politikası (dün), Çağ Matbaası, Ankara.
- Diker, M., 1947.** Türkiye'de Ormanlık Dün-Bugün-Yarın, T.C. Tarım Bakanlığı OGM Yayınlarından, Sayı: 61, Akın Matbaası, VI+132, Ankara.
- Ekizoğlu, A., Coşkun, A., A., Gökbülak, F., Tolunay, D., Ok, K., 2007.** İ.Ü. Orman Fakültesinin Türkiye Ormancılığının Sorunları ve Çözüm Önerileri ile İlgili Görüşleri, <http://orman.istanbul.edu.tr/tr/node/5305>.
- Gümüş, C., Toksoy, D., 2001.** 2000'li Yıllarda 4785 Sayılı Yasa, Türkiye Ormancılar Derneği 1. Ulusal Ormanlık Kongresi, 19-20 Mart 2001, ISBN 975-93478-0-6, Türkiye Ormancılar Derneği yayını No: 1, Kalender Ofset, 343-352, Ankara.
- Gümüş, C., 2000.** Ormanlık Politikası, KTÜ. Orman Fakültesi, Ders Notları Yayın No: 62, VII+394, Trabzon.

İstanbulu, T., 1978. Türkiye’de Devletten Başkasına Ait Ormanların İdare ve İşletilmesi Üzerine Araştırmalar, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları İ.Ü. Yayın No : 2485, O.F. Yayın No : 263, Çelik Cilt Matbaası, İstanbul.

OGM, 1985. Özel Ormanlar, Orman Genel Müdürlüğü Kadastro ve Mülkiyet Dairesi Başkanlığı, Ankara.

Özdönmez, M., İstanbulu T., Akesen A., 1989. Ormanlık Politikası, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No:3553, O.F. Yayın No: 401, 301, XXIII+1475, İstanbul.